

71. Naar een evenwichtige verschraling van natuurgebieden op zand

De graslandvegetatie in natuurgebieden wordt bepaald door de waterhuishouding, de grondsoort, bodemvruchtbaarheid (zowel chemisch, fysisch als biologisch) en management. Zandgronden in gebieden waar intensieve veehouderij plaats heeft gemaakt voor natuurontwikkeling worden gekenmerkt door een hoge bemestingstoestand. Binnen deze gebieden wordt op voormalig bouwland bovendien vaak een slechte biologische bodemvruchtbaarheid (veel bodempathogenen), een slechte fysische bodemvruchtbaarheid (structuur) en een eenzijdige zaadbank van (on)kruiden aangetroffen.

Hoog fosfaatgehalte beïnvloedt vegetatieontwikkeling

In het normaal gebruikte verschralingbeheer, d.m.v. maaien, wordt de stikstofvoorziening snel de beperkende factor voor groei. Dit resulteert in een lage biomassa-productie, waardoor de verschraling van andere elementen (kali en fosfaat) zeer langzaam gaat. Nu spoelt kali op zandgronden relatief makkelijk uit waardoor de kali-voorziening in de loop van tijd ook laag wordt. Echter fosfaat is weinig uitspoelinggevoelig waardoor de fosfaattoestand lang op een hoog niveau kan blijven. In natuurgebieden in Noord-Brabant zijn grondmonsters gestoken op percelen die na 10 jaar verschraling nog een P-AI getal van boven de 100 hadden, naast een onmeetbaar laag kaligetel. Dit houdt in dat de huidige verschralingmethode (enkel maaien) leidt tot een stikstof- en kali-arme maar fosfaatminnende vegetatie. De vraag is of dit de reden is dat Witbol op deze percelen zo lang stand houdt? Bovendien kunnen percelen met een slechte biologische- en fysische bodemvruchtbaarheid te kampen krijgen met specifieke onkruiden zoals Ridderzuring, Akkerdistel en misschien wel Jacobskruiskruid.

Inzet klaver voor regulatie verschraling

Er wordt daarom gepleit voor een evenwichtiger verschraling van de chemische bodemvruchtbaarheid enerzijds en een evenwichtiger opbouw van de biologische- fysische bodemvruchtbaarheid anderzijds. Hier zou een functie voor gras/klaver kunnen liggen. Door aanleg van gras/klaverweides na de landbouw fase kan d.m.v. bekalking, het toedienen van patenkali en maaien, de afvoer van fosfaat verhoogd worden. Hierdoor wordt de doelvegetatie (bijvoorbeeld heide of schraal grasland) sneller bereikt. Daarnaast verbetert gras/klaver de biologische en fysische bodemvruchtbaarheid. In combinatie met maaien kunnen excessen van onkruiden als Akkerdistel worden voorkomen. Uit proeven op Aver Heino is bekend dat een perceel gras/klaver ook zonder organische bemesting zeer veel wormen bevat. Hiermee kan gras/klaver naast verschraling van de fosfaattoestand ook voedsel produceren voor weidevogels en andere fauna (bijvoorbeeld de das).

Door stikstofbinding zorgt klaver aan de ene kant voor verschraling (fosfaat) en aan de nadere kant voor verrijking (stikstof). Dit laatste, echter, kan door middel van de kalivoorziening makkelijk gereguleerd worden. Door op een zandgrond de klaver wel te maaien maar niet van kali te voorzien zal kali snel de beperkende factor worden voor klaver. Hierdoor valt de klaver weg en zal de verrijking door klaver in enkele maanden verdwijnen. Als beheerder is het daarom makkelijk de klaver uit het vegetatie beeld te laten verdwijnen als dit wenselijk is.

Praktijktoets

Bovenstaande theorie zou betekenen dat er tussen natuurontwikkeling en landbouw een fase is van intensieve verschraling waarin de landbouw een belangrijke rol kan spelen. Op het moment worden er in samenwerking met Natuurmonumenten en leden van het Overlegplatform de Duinboeren proeven aangelegd om deze theorie in de praktijk te toetsen.

Nick van Eekeren
n.van.eekeren@louisbolk.nl